

nok være en borgerlig Institution i Staten, derom vil jeg ikke tvivles med Noget; men vist er det, at Ægteffabet fra Begyndelsen af har hvilet paa en religiøs Grundvold, og at denne Grundvold ikke tør forrykkes af Staten, uden at den derved frænker den sædelige Bevidsthed i Folket. Jeg troer ogsaa, at derom i det Mindste have de til Rigsdagen indstrømmende Adresser afgivet et Vidnesbyrd; thi det er ikke den lutheriske Kirkes Interesse, som har diceret disse Adresser, men de ere et Udtryk af den sædelige Bevidsthed og af det sædelige Liv, som rører sig i Folket, og som knytter Livets vigtige Indretninger til et religiøst Grundlag. (Grundtvig: Ja vist!). Med Hensyn til Lovforslagets Stilling til Dissenterne derimod, maa jeg tillade mig, et Par Bemærkninger af en ganske anden Art. Det er ret betegnende, at Lovforslaget i sin oprindelige Skikkelse, saavel som ifølge den Redaction af Lovforslaget, der er bleven foretagen af Forslagsstilleren selv og nu foreligger som et Minoritetsvotum — det er ret betegnende, siger jeg, at Lovforslaget overskrives: „Om Troesfrihed“. Jeg troer, at allerede i dette Ord ligger en fuldstændig Betegnelse af det Standpunkt, hvorfra Forslagsstilleren er gaaet ud; men deri ligger tillige en Betegnelse af, at han har stillet sig paa det Standpunkt, hvorfra man ikke kan regulere og løse et Spørgsmaal af den Art, som her foreligger. Naar man taler om Troesfrihed, kan man forstaae ved Troe enten Individets egen subjective Overbeviisning i religiøs Henseende, og i den Forstand kan der ikke engang være Tale om en Lov om Troesfrihed, fordi det Modsaatte, at ville tvinge Individets religiøse Overbeviisning, ikke engang lader sig tænke (Grundtvig: Paa Tydsk!). Ja, man kan i et catholsk Land tvinge Protestanten til at nedknele for Hostien, naar den bæres forbi i Processionen, men man kan ikke tvinge ham til at troe paa Hostiens overnaturlige Kraft, saa at altsaa Troesfrihedens Begreb ikke kan høre hjemme i den Sphære, som den ærede Rigsdagsmand synes at have tænkt sig (Grundtvig: Jo!), eller man kan forstaae ved Troen den objective Fremstilling af Individets religiøse Overbeviisning, altsaa i Troesbekjendelsens

Form, og det er kun i denne Forstand, at der kan tales om en Lov om Troesfrihed, og at der her fremlægges en Lov, der overskrives: „om Troesfrihed“. Men nu er det et Særkjende ved den religiøse Tro, at den ikke indfrænker sig til Troens Bekjendelse, men at den fordrer noget Tilsvarende i Livet, og saaledes vil da Troesbekjendelsesfrihed ogsaa omfatte Frihed for Individet til at leve efter den Tro, som han maa og tør bekjende. Men med alt dette er man ikke kommen videre end til Individets Troesfrihed; men Individet selv er kun en Deel af det Religionsfund, hvortil han hører, og, føre vi Troesbekjendelsesbegrebet over paa Samfundet, da bliver det ikke længere Troesfrihed, men da komme vi til Religionsfrihed, der bliver Frihed for Religionsfundet, som saadant, til selvstændigt at følge de Love, som Troesfundet selv opstiller for det religiøse Liv; men Individet kan i Troessager ikke gjøre Fordring paa en anden eller større Frihed end den, som Religionsfundet selv indrømmer ham. Men nu bestaaer ganske vist Religionsfriheden i et Land ikke deri, at vi indrømme Individet, at han kan bekjende sig til hvilken Troesbekjendelse han vil, eller at han kan leve efter den Troesbekjendelse, han vil; men den bestaaer deri, at vi indrømme et Religionsfund Ret til at være som et Troesfund. Ret til at samle sig som selvstændigt, Ret til at ordne sin Kirkes Forsatning efter sin egen Overbeviisning, Ret til at opstille den Kirkeorden, den vil følge, ukrænket af Staten, men indenfor den Rinte, som Staten er berettiget til at drage omkring dens Gebeet; thi det er ikke Religionsfrihed, naar vi sige til Baptisten, at han maa blive i Landet og være Baptist og tage sit nyfødte Barn med sig, naar man ikke med det Samme indrømmer ham, at han kan indgaae Ægteffab i sit eget Troesfund, at han, indenfor Samfundets Grændser og beskyttet af dets Love, kan nyde ethvert kirkeligt Gode, som ellers kan nydes indenfor et vist Troesfundets Grændser. Man vil see, at det er dette Princip for Religionsfrihed, som jeg har søgt at hævde og gennemføre ved den Paragraph, der her er stillet i Spidsen, den første, den principielle. Man vil see, at jeg der har fastholdt Begre-